

Sygn. akt I ACa 494/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz (spr.)
Sędziowie :	SA Elżbieta Karpeta SO del. Ewa Solecka
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 6 listopada 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa T. C.

przeciwko G. M., W. M. i K. M.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 4 grudnia 2014 r., sygn. akt I C 474/13,

- 1) oddala apelację;
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego W. M. 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Ewa Solecka	SSA Piotr Wójtowicz	SSA Elżbieta Karpeta
----------------------	---------------------	----------------------

Sygn. akt I ACa 494/15

UZASADNIENIE

Powód wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanych solidarnie 264641,10 zł z ustawowymi odsetkami od 26 maja 2010 r. i kosztami procesu z tym uzasadnieniem, że pozwani, którzy mieli świadomość, że o przelewie wierzytelności

został poinformowany pismem z 21 maja 2013 r. i że nie wyrażał zgody na udostępnienie danych osobowych przez spółkę (...) w C., próbowali w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach potrącić tę wierzytelność i twierdzili, że przelew był skuteczny.

W toku procesu rozszerzył pierwotne żądanie, domagając się zasądzenia solidarnie od pozwanych na jego rzecz dalszych 654373,34 zł z ustawowymi odsetkami od 25 lipca 2005 r. do dnia zapłaty, wiążąc to roszczenie z potrąceniem wierzytelności nabytej od P. M.. W dalszym toku postępowania ograniczył swoje żądanie do 897014,44 zł, a w zakresie sumę tę przenoszącą cofnął pozew i zrzekł się roszczenia.

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa i o zasądzenie na ich rzecz od powoda kosztów procesu, także w odniesieniu do tego roszczenia, którego powód się zrzekł, i zarzucili, że kwestie związane ze skutecznością cesji wierzytelności i potrąceń, do których odwołuje się powód, zostały już prawomocnie rozstrzygnięte przez Sąd Apelacyjny w Katowicach w sprawie o sygnaturze V ACa 321/13.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy na podstawie art. 355§1 k.p.c. umorzył postępowanie odnośnie do żądania przenoszącego 897014,44 zł, w pozostałej zaś części powództwo oddalił i zasądził od powoda na rzecz pozwanych solidarnie 7217,-zł z tytułu kosztów procesu. Przytoczył Sąd następujące motywy swego rozstrzygnięcia:

Powód i I. C. byli współnikami spółki Przedsiębiorstwo Usługowo Handlowo Produkcyjne(...) Spółka Jawna. Wydanym w sprawie VGC 321/03 wyrokiem z 16 kwietnia 2004 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie zasądził od pozwanych W. M. i K. A. solidarnie na rzecz tej spółki 66743,48 zł, 568882,54 zł i 91927,53 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu. Na podstawie tego wyroku przeciwko dłużnikom była prowadzona egzekucja komornicza.

Nakazem zapłaty z 6 grudnia 2000 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie prawomocnie zasądził od powoda na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w C. 100000,-zł z odsetkami i kosztami procesu, a 21 maja 2003 r. nakazowi temu nadał klauzulę wykonalności przeciwko jego żonie I. C., z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością ustawową. W dniu 20 czerwca 2005 r. W. M. i K. A. nabyli stwierdzoną tym nakazem wierzytelność, a Sąd Okręgowy w Częstochowie dnia 30 grudnia 2005 r. nadał nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności na ich rzecz. W tymże dniu (w istocie 25 lipca 2005 r.) W. M. i K. A. nabyli od P. M. wierzytelność o odsetki przysługujące mu względem współników spółki cywilnej (...), T. C. i I. C., wynikające z orzeczenia sądowego, którego oryginał znajdował się w aktach VI Km 721/02 Komornika przy Sądzie Rejonowym w C., wynoszące na 1 czerwca 2005 r. 654373,34 zł.

Pismami z dnia 6 grudnia 2007 r. pełnomocnik W. M. i K. A. złożył oświadczenia o potrąceniu wierzytelności wynikających z przelewu z 25 lipca 2005 r. z wierzytelnościami wynikającymi z wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 16 kwietnia 2004 r.

Dnia 6 grudnia 2011 r. powód wynikającą z wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 16 kwietnia 2004 r. wierzytelność zbył J. C. za 150000,-zł, a dnia 20 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie nadał temu wyrokowi na jej rzecz klauzulę wykonalności.

Pismami z dnia 21 maja 2012 r. pozwani W. M. i K. A., powołując się na art. 513§2 k.c., złożyli wobec J. C. i T. C. oświadczenia o potrąceniu nabytych od spółki (...) i od P. M. wierzytelności z wierzytelnościami zasądzonymi wyrokiem Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 16 kwietnia 2004 r. Powołując się na to zdarzenie, wytoczyli przeciwko J. C. powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Okręgowego z 16 kwietnia 2004 r. wykonalności. Powództwo ich Sąd Okręgowy w Częstochowie wyrokiem z dnia 7 lutego 2013 r. oddalił, ale na skutek ich apelacji Sąd Apelacyjny w Katowicach wydanym w sprawie o sygnaturze V ACa 321/13 wyrokiem z 5 listopada 2013 r. zmienił ów wyrok w ten sposób, że pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z 16 kwietnia 2004 r., V GC 321/03, zaopatrzony dnia 20 stycznia 2012 r. klauzulą wykonalności. Sąd Apelacyjny, odmiennie niż Sąd pierwszej instancji, przyjął, że składane przez pozwanych W. M. i K. A. oświadczenia o potrąceniu były skuteczne i doprowadziły do umorzenia wynikających z wyroku Sądu Okręgowego

w Częstochowie z dnia 16 kwietnia 2004 r. wierzytelności, częściowo ze skutkiem na dzień 25 lipca 2005 r., a w pozostałym zakresie – na dzień 1 grudnia 2010 r.

Dnia 18 listopada 2013 r. J. C. nieodpłatnie przeniosła na powoda wynikające z wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 23 (winno być: 16) kwietnia 2004 r. wierzytelności.

Powód w pierwszej kolejności domagał się od pozwanych, by naprawili mu szkodę, jakiej miał doznać wskutek potrącenia, w jego ocenie nieskutecznego, wierzytelności, a następnie powoływania się na tę okoliczność w procesie przeciwko J. C. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego.

Roszczenie powinno być rozpatrywane w kontekście przepisów o czynach niedozwolonych, stron bowiem w zakresie przytoczonych przez powoda okoliczności faktycznych nie łączył żaden stosunek umowny. Przewidziane w art. 415 k.c. przesłanki odpowiedzialności deliktowej to bezprawne i zawinione zachowanie sprawcy, wystąpienie szkody oraz istnienie normalnego związku przyczynowego między tym zachowaniem a powstałą szkodą.

Nie można uznać, że działania podejmowane przez pozwanych miały charakter bezprawny. Złożenie oświadczenia o potrąceniu jest wynikającym wprost z ustawy, to jest z art. 498§1 k.c. uprawnieniem dłużnika, które może doprowadzić do wygaśnięcia ciężącego na nim zobowiązania w całości lub w części. Dążąc do osiągnięcia takiego rezultatu dłużnik działa zatem w granicach prawa, a nie poza nimi.

Nie można również uznać, aby w wyniku przedstawionych przez powoda zdarzeń została mu wyrządzona szkoda. W myśl art. 498§2 k.c. skutkiem potrącenia jest umorzenie wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej. W ten sposób wierzyciel traci wprawdzie możliwość dochodzenia własnego roszczenia, ale sam jako dłużnik zostaje w określonym zakresie zwolniony z obowiązku świadczenia.

Powód podnosił, że potrącenia, na które w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego powoływali się W. M. i K. A., nie były skuteczne. Nawet gdyby hipotetycznie założyć, że stanowisko jego jest trafne, i tak nie mogłoby to doprowadzić do uwzględnienia jego roszczeń w sprawie niniejszej. Przedmiotem tych postępowań było wszak pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego na rzecz J. C., na skutek prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z listopada 2013 r. zatem możliwości egzekwowania wynikających z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 16 kwietnia 2004 r. świadczeń została pozbawiona inna niż powód osoba. Ten ponownie stał się uprawniony do tych wierzytelności na skutek dokonanego po prawomocnym zakończeniu postępowania w sprawie V ACa 321/13 przelewu, nie wykazał jednak, by podejmował jakiegokolwiek kroki w celu ich wyegzekwowania. Należy podkreślić, że wierzytelności te zostały zajęte na rzecz prowadzących egzekucję z majątku powoda licznych wierzycieli. W konsekwencji nie można zasadnie twierdzić, że powód na skutek działań pozwanych W. M. i K. A. mógł ponieść szkodę w postaci niemożności dochodzenia swych roszczeń lub że doznał jakiegokolwiek innego uszczerbku.

Pozwana G. M., przeciwko której jako małżonce dłużnika nadano wyrokowi z 16 kwietnia 2004 r. klauzulę wykonalności, nie podejmowała przeciwko powodowi żadnych działań, niezależnie więc od innych okoliczności sprawy powództwo przeciwko niej i z tej przyczyny podlegało.

Przy braku podstaw do uwzględnienia żądań powództwo podlegało oddaleniu. W konsekwencji zbędne było dokonywanie ponownej oceny, czy W. M. i K. A. skutecznie nabyli przedstawione do potrącenia wierzytelności, a następnie skutecznie potrącili je z wierzytelnością wynikającą z wydanego w sprawie V GC 321/04 wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie, prowadzenie w tym zakresie postępowania dowodowego byłoby zatem niecelowe.

Należało nadto zwrócić uwagę na pewne poruszane przez powoda kwestie.

Zgodnie z art. 513§2 k.c. dłużnik może z przelanej wierzytelności potrącić wierzytelność, która mu przysługuje względem zbywcy, chociażby stała się wymagalna dopiero po otrzymaniu przez dłużnika zawiadomienia o przelewie, ale nie dotyczy to wypadku, gdy przysługująca względem wierzytelność zbywcy stała się wymagalna później niż

wierzytelność będąca przedmiotem przelewu. W świetle tego przepisu dla skuteczności potrącenia nie ma więc znaczenia to, że uprzednio doszło do zmiany wierzyciela. W konsekwencji to, że pozwani złożyli oświadczenie o potrąceniu już po zawiadomieniu ich o przelewie na rzecz J. C., nie mogło mieć na skuteczność tej ich czynności prawnej wpływu.

Trzeba też zaznaczyć, że gdy dłużnik dokonuje potrącenia wierzytelności w toku prowadzonej przeciwko niemu egzekucji, komornik nie jest uprawniony do oceny, czy na skutek tego zdarzenia objęte tytułem egzekucyjnym świadczenie wygasło, i w oparciu o to egzekucję umorzyć. W związku z tym oddalenie przez Sąd Rejonowy w C. skargi W. M. i K. A. na zaniechanie przez komornika wydania postanowienia o umorzeniu postępowania w sprawie VI Km 2244/06 nie mogło mieć żadnego wpływu na skuteczność zwalczania przez nich tytułu wykonawczego w drodze powództwa przeciwegzekucyjnego.

Zgodnie z art. 509§1 k.c. przelew wierzytelności nie jest uzależniony od zgody dłużnika, powód nie wykazywał zaś, by kiedykolwiek zawarł z pozwanymi umowę, która uzależniałaby dokonanie przez nich potrącenia od jego zgody.

Rozpoznający sprawę o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności Sąd Apelacyjny w Katowicach miał na uwadze, że nabyte przez pozwanych i przedstawione następnie do potrącenia wierzytelności przysługiwały nie przeciwko spółce jawnej (...) tylko przeciwko T. C. jako osobie fizycznej, a także wspólnikowi spółki cywilnej (...). W motywach swego orzeczenia wskazał również, że to, iż P. M. mimo zbycia na rzecz pozwanych wierzytelności w dalszym ciągu prowadzi co do nich przeciwko powodowi egzekucję, nie mógł mieć wpływu na ocenę ważności i skuteczności cesji z dnia 25 lipca 2005 r.

Co do zgłoszonego na rozprawie w dniu 16 października 2014 r. roszczenia o zapłatę 632542,31 zł, to nie sposób ustalić, z jakich okoliczności faktycznych powód je wywodzi oraz z czego wyprowadza istnienie wierzytelności w takiej właśnie kwocie, która stanowić miała sumę odpisów amortyzacyjnych. Roszczenie tego rodzaju nie może być rozpatrywane w kategoriach odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego ani (tym bardziej) z bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 k.c.).

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przywołał Sąd normy art. 98§1 i §3 k.p.c.

W apelacji od opisanego wyżej wyroku powód zarzucił wynikającą z naruszenia art. 233 k.p.c. oraz art. 230 k.p.c. w związku z art. 217§2 i §3 k.p.c. oraz w związku z art. 207 k.p.c. błędną ocenę materiału dowodowego, a także naruszenie art. 3 k.p.c., art. 5 k.p.c. i art. 6 k.p.c. przez faworyzowanie w toku procesu pozwanych i w oparciu o te zarzuty wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie na ich rzecz od powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, podniesione w niej zarzuty i argumenty uznać bowiem przyjdzie za chybione.

Bezzasadnie zarzuca skarżący obrazę art. 233 k.p.c. z tej prostej przyczyny, że przepis ten normuje sposób oceny bądź dowodów pod kątem ich wiarygodności lub mocy dowodowej (§1), bądź czynionych przez którąś ze stron przeszkód w przeprowadzeniu dowodu wbrew postanowieniu sądu (§2), oceny takiej tymczasem Sąd Okręgowy w ogóle nie dokonywał, nie było bowiem takiej potrzeby. Okoliczności faktyczne sprawy były w istocie niesporne, spór w niej bowiem sprowadzał się do prawnej oceny zdarzeń faktycznych, prawidłowo przez Sąd Okręgowy ustalonych. Wbrew wszak temu, co wydaje się sędzić skarżący, kwestia skutków cesji wierzytelności i potrącenia, także przy uwzględnieniu przywoływanego przezeń w apelacji wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 listopada 2013 r. (V ACa 321/13), przynależy nie do sfery faktów, a do sfery prawa materialnego i tylko pod kątem zgodności z tym prawem może zostać oceniona. W tym kontekście bezzasadnie także utożsamia powód mającą uzasadniać jego roszczenie podważającą skuteczność dokonanego potrącenia argumentację z twierdzeniami o faktach. W świetle art. 230 k.p.c. wszak brak odniesienia się strony do twierdzeń strony przeciwnej uzasadniać może uznanie za przyznane tylko faktów,

nie zaś argumentów lub ocen natury prawnej, nawet zatem gdyby prawdziwa była teza o bezczynności pozwanych (a nie jest), nie mogło dojść do uchybienia tej normie. W tej sytuacji sygnałnie już tylko warto wskazać, że nie sposób w postępowaniu Sądu Okręgowego dopatrzeć się jakiegokolwiek naruszenia art. 207 k.p.c. lub art. 217§2 i §3 k.p.c.

Nie sposób także dopatrzeć się po stronie Sądu Okręgowego uchybienia normom art. 3 k.p.c. i art. 6 k.p.c. Normy te adresowane są głównie do stron procesu, a jedynym wynikającym z nich obowiązkiem sądu orzekającego jest przeciwdziałanie przewlekaniu postępowania (a więc dyscyplinowanie stron) i dążenie do jak najszybszego rozstrzygnięcia, bez szkody dla wyjaśnienia sprawy. Co się z kolei tyczy zarzucanej obrazy art. 5 k.p.c., to skarżący (podobnie jak w przypadku norm przywołanych wyżej) upatruje jej w faworyzowaniu strony pozwanej, która przejawiać się miała w nieudzielaniu przez W. M. na pisma procesowe, co miało doprowadzić do uniemożliwienia mu udowodnienia swoich racji i skutkować rozstrzygnięciem sprawy bez wyjaśnienia wszystkich jej istotnych okoliczności. Takie przesłanki nie są w ogóle znane normie art. 5 k.p.c., która przewiduje jedynie możliwość udzielania działającym bez fachowej pomocy prawnej stronom pouczeń co do czynności procesowych, jeżeli zaistnieje taka konieczność; zarzut naruszenia tego przepisu jest zatem także chybiony. W odniesieniu się natomiast do przytoczonych wyżej zarzutów szczegółowych stwierdzić wypadnie, że nie uzasadniają one tezy o faworyzowaniu strony pozwanej, a nadto że strona nie ma prawnego obowiązku dostarczania przeciwnikowi dowodów na potwierdzenie jego stanowiska procesowego.

Wobec bezzasadności zarzutów zmierzających do podważenia poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń, czy to przez ich wadliwość, czy to przez ich niekompletność, Sąd Apelacyjny ustalenia te w pełni akceptuje i przyjmuje za własne.

Na tle prawidłowych ustaleń równie prawidłowo zastosował Sąd Okręgowy prawo materialne. Trafnie Sąd ten zwrócił uwagę na brak po stronie pozwanej G. M. legitymacji procesowej biernej w zakresie roszczenia deliktowego, oczywiście jest bowiem, że nie podejmowała ona żadnych działań zmierzających do wygaśnięcia wierzytelności powoda wynikającej z wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 16 kwietnia 2004 r. W szczególności jednak bez jakiegokolwiek obrazy art. 415 k.c. doszedł Sąd ten do przekonania, że brak jest przewidzianych w tym przepisie przesłanek odpowiedzialności deliktowej pozostałych pozwanych, działaniom ich bowiem brak znamienia bezprawności. Niezależnie od tego zwrócić należy uwagę, że podejmowana przez powoda w niniejszym procesie próba podważenia dokonanego przez nich potrącenia skuteczności skazana jest na niepowodzenie, gdyż kwestię tę jednoznacznie, w świetle art. 365§1 k.p.c. w sposób wiążący, rozstrzygnął wydany w sprawie V ACa 321/13 prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 listopada 2013 r.

Nie było w sprawie także żadnych podstaw do przyjęcia odpowiedzialności pozwanych względem powoda w oparciu o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu, w szczególności zaś o przepis art. 405 k.c. Norma ta stanowi, że ten, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Niewątpliwie wszyscy pozwani wskutek dokonanego potrącenia i – w jego rezultacie – pozbawienia wykonalności wyroku z 16 kwietnia 2004 r. wzbogacili się o tyle, że z uwagi na wygaśnięcie ich zobowiązania względem powoda zmniejszyły się ich pasywa. Rzecz w tym, że wzbogacenie to (które należałoby pomniejszyć o koszty nabycia wierzytelności od wierzycieli powoda) miało podstawę prawną, nastąpiło bowiem w wyniku zgodnego z prawem oświadczenia o potrąceniu, którego to oświadczenia prawidłowość i skuteczność zbadał i prawomocnie zaakceptował Sąd Apelacyjny w Katowicach w sprawie o sygnaturze V ACa 321/13. Nie mogła też na tle art. 405 k.c. odnieść skutku próba konstruowania roszczenia w związku ze zmniejszeniem przez pozwanych W. M. i K. A. podstawy opodatkowania przez pomniejszenie wyniku finansowego o koszty wynikające z wystawionych przez powoda faktur VAT. Pomijając już, że powód nie wykazał ani faktu zmniejszenia przez nich podstawy opodatkowania, ani rozmiaru wynikającego z tego zmniejszenia podatku, ewentualne wzbogacenie tych (tylko, bo nie odnosi się to już do pozwanej G. M.) pozwanych nastąpić mogło jedynie kosztem Skarbu Państwa, nie zaś kosztem powoda.

Skoro żadna z dwóch możliwych podstaw odpowiedzialności pozwanych względem powoda w sprawie niniejszej nie zaistniała, słusznie Sąd Okręgowy powództwo oddalił, z konsekwencjami w zakresie kosztów procesu.

Z powyższych względów na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego podstawę swą znajduje w normach art. 98§1 i §3 k.p.c.

SSO Ewa Solecka SSA Piotr Wójtowicz SSA Elżbieta Karpeta